

Collectieplan

Museum Sloten

2019-2023

Inhoudsopgave

Inleiding

1. Collectie op hoofdlijnen.

1.1 Collectiebeschrijving en -vorming.

1.1.1 Museum Sloten.

1.2. Ontzamelen.

2. Behoud en beheer.

2.1 Depots en veiligheidszorg

2.1.1 Klimatologische omstandigheden

2.2 Collectieregistratie.

3. Collectieregistratie en gebruik

3.1 Tentoonstellingen en collectiepresentaties

3.1.1. Permanente tentoonstelling

4. Collectiewaardering

4.1 Historische collectie

4.1.1 Toverlantaarn collectie

4.2 Digitale ontsluiting

Inleiding

Het museum Sloten heeft 6 juli 2000 haar deuren geopend. Dat is inmiddels 19 jaar geleden. Het museum voelt zich nauw verbonden met de geschiedenis van de stad Sloten en haar inwoners en wil deze doorgeven. Museum Sloten is representant van één van de elf Friese steden en zet zich actief in voor het behoud en het uitdragen van de Friese cultuur. Museum Sloten is lokaal en regionaal verbonden met diverse culturele instellingen en haar bezienswaardigheden, die zij in samenhang wil presenteren, zoals de oude Hervormde kerk, Poorten van Sloten, de oude molen en de kerk van Wyckel met het praalgraf van Menno van Coehoorn. Het museum verbindt met haar ambassadeurs de stad met het landschap van gaasten en kliffen en werkt nauw samen met Mar en Klif. Museum Sloten is een gevarieerd museum. Het heeft een prachtige collectie voorwerpen over de geschiedenis van Sloten, een unieke toverlantaarn collectie op zolder en elk seizoen een tentoonstelling van een Friese kunstenaar. Het museum heeft een VVV-afdeling, verkopen ansichtkaarten, fietskaarten, wandelroutes, kaartmateriaal en souvenirs. Museum Sloten is het voormalige stadhuis, het museum biedt een verrassende kijk op de stadsgeschiedenis van Sloten.

Het collectieplan geeft een helder beeld van de grote inhoudelijke lijnen van de collectie en de doelstellingen op het gebied van collectievorming, collectiebeheer en het onderzoeken, registreren en ontsluiten van de collectie.

1. Collectie op hoofdlijnen

1.1 Collectiebeschrijving en -vorming

De collectie van het museum Sloten is met bijna 600 historische objecten en de collectie toverlantaarns en lantaarnplaatjes een prachtig museum. De collectie toverlantaarns en toverlantaarnplaatjes is de grootste van Nederland.

Onderstaande verdeling geeft een beeld van de hoeveelheid objecten per discipline:

Historische collectie: ruim 600 objecten.

Deze collectie is niet bewust opgezet als een verzameling. De collectie is ontstaan door verschillende objecten, die het bewaren waard waren om in het museum onder te brengen. Waarbij de relatie met Sloten van een aantal objecten onduidelijk is.

Toverlantaarn collectie: ruim 1200 objecten.

Deze collecties zijn vanaf het begin bewust opgezet als een verzameling. De verzamelaars hebben ernaar gestreefd om zo compleet mogelijk te zijn, zeldzame objecten op te nemen en naar kwaliteit te streven. Dit heeft geleid tot een goede collectie.

1.1.1. Museum Sloten.

Museum Sloten ligt in het centrum van de stad Sloten. Het museum is gehuisvest in het voormalige stadhuis van Sloten, gebouwd in 1759 - 1761. Het is een waardevol historisch gebouw. Het is een informatiecentrum waarin de cultuurhistorie van de regio en van de stad Sloten in het bijzonder wordt toegelicht aan de hand van voorwerpen, beeld en geluid. De vaste collectie bestaat uit een presentatie over de historie van Sloten en de collectie toverlantaarns van oud-Slotenaar Peter Bonnet (1893-1979), deze is aangevuld met de schenking van de heer Halsema. Het museum beschikt over de mooiste collectie toverlantaarns van Nederland. Het museum biedt een verrassende kijk op de stadsgeschiedenis van Sloten. Het pronkstuk van het voormalige stadhuis is de raadzaal oftewel 'regtkamer' op de eerste verdieping.

In de eerste drie maanden van 2018 is de entreeruimte van het museum grondig gerenoveerd en aantrekkelijker gemaakt. Het bestuur is voor dit project in zee gegaan met Wytze Bouma - J.O.N.G. architecten, dezelfde architect die bij de oprichting van het museum aan het begin van deze eeuw dit voormalige stadhuis had aangepast.

1.1.2 Historische collectie

De collectie omvat bijna 600 objecten.

De collectie bestaat uit de volgende deelcollecties:

- Gebruiksvoorwerpen
- Munten en penningen
- Portretten
- Prenten en schilderijen
- Textiel en kleding
- Wapens.

Verder omvat de collectie bodemvondsten, documenten, foto's, tegeltjes en teksten.

Toverlantaarn collectie

De collectie omvat ongeveer 1200 objecten.

De collectie bestaat uit de volgende deelcollecties:

- Plaatjes 593 dozen, met meer dan 10.000 plaatjes
- Beeldstroken
- Lantaarns
- Pre-cinema
- Onderdelen en toebehoren
- Documenten.

Niet lantaarnplaatjes gerelateerde objecten:

-Stereo plaatjes	11 dozen (met enige honderden plaatjes)
-Stereo apparatuur	35
-Foto apparatuur	55
-Filmapparatuur	51
-Overige	40

1.2 ontzamelen

Het museum Sloten wil de collectie blijven versterken en levend houden voor de toekomst. Dan is het niet alleen noodzakelijk deze aanwinsten te versterken en verdiepen, maar ook om kritisch te kijken naar wat wel en niet tot de collectie zou moeten behoren.

Kwaliteit.

De collectie van het museum is verschillend van kwaliteit. Echter kwaliteit kan als subjectief begrip beoordeeld worden en wat in het verleden als een goed stuk beoordeeld werd, wordt nu door een andere bril bekeken. Daarom is het essentieel uit te zoeken met welke expertise het object is opgenomen en of het toen ook kritisch beoordeeld is. Juist over kwaliteit zal in een breder context tussen de conservator, het bestuur en de gemeente de Fryske Marren gesproken moeten worden en gaat het museum niet 'over één nacht ijs'.

Passend binnen of tussen de deelcollecties.

Een werk kan van goede kwaliteit zijn, maar niet passend zijn binnen een deelcollectie. Het kan zijn dat een dergelijk stuk juist als vreemde eend in de bijt een unieke plaats inneemt of een verbindende rol speelt in het verhaal van andere collectiestukken. De historische collecties dienen daarom te worden onderzocht op hun relatie met Sloten en omgeving. Maar als dat niet het geval is, zal het waarschijnlijk het depot niet uitkomen. Dit wordt ook wel 'een zwerfkei' genoemd. Een aanbeveling zou zijn dat voor deze 'zwerfkeien' beter een nieuwe museale omgeving gezocht kan worden, waar het object tot zijn recht komt en het vaker voor het publiek zichtbaar zal zijn.

Bij elk stuk dat potentieel afgestoten zal worden, moet onderzocht worden of dit wel kan. In de geschiedenis van het museum zijn objecten geschonken onder bepaalde voorwaarden. De schenker kan bijvoorbeeld gesteld hebben dat het object het museum niet mag verlaten. Het afstoten is een lang en intensief onderzoeks- en expertise proces, dat met nauwkeurigheid uitgevoerd moet worden.

Ruimtegebrek mag nooit een reden zijn om te ontzamen. Wel is een actief afstootbeleid onderdeel van een duurzame bedrijfsvoering.

De komende periode zal museum Sloten starten met de ontzaming met een deel van de collectie. Dit zal geheel volgens de richtlijnen van de LAMO (Leidraad Afstoting Museale Objecten) en in samenwerking met de eventuele eigenaar van de collectie, en de Gemeente de Fryske Marren, gebeuren.

Enkele deelcollecties die mogelijk in aanmerking zouden komen voor ontzaming zijn:

- Een aantal objecten van de historische collecties passen niet binnen de doelstelling van het museum, de kerncollectie van Sloten is klein;
- Foto apparatuur;
- Losse objecten, zoals camera's, vergroters, diaprojectors, statieven etc. , zijn dit, op een paar oude camera's na geen tijdgenoot van de toverlantaarn;
Alleen diaprojectors met beeldstrookvoorziening en een paar oude camera's voor de collectie behouden;
- Filmapparatuur: dit bevat slechts een aantal losse objecten, o.a, camera's, filmprojectors, geluidsapparatuur etc.

2. Behoud en beheer

Het behoud en beheer van de collectie van museum Sloten is een van de hoofdtaken van het museum. De taken worden door verschillende mensen in de organisatie uitgevoerd. In vrijwel alle musea wordt de rol van vrijwilligers steeds belangrijker, ook in museum Sloten waar de baliewerkzaamheden voor een belangrijk deel uitgeoefend worden door vrijwilligers. In de maanden dat het museum open is (april t/m oktober), verwelkomen zij bezoekers, geven informatie over de stad en de omgeving en verkopen souvenirs en vvv-materiaal. Ook kunnen wij een beroep doen op veel vrijwilligers, die op diverse gebieden inzetbaar zijn.

Het bestuur bestaat uit vijf leden met ieder een eigen portefeuille.

2.1 Depots en veiligheidszorg

2.1.1 Klimatologische omstandigheden

Het museum heeft een klein depot in het eigen gebouw. Het klimaat en de brandpreventie is daar matig. Een tweede depot is op de zolder van het oude raadhuis in Balk. De kwaliteit van de opslag in Balk is slecht. Een aantal deelcollecties zijn gevoelig voor invloeden van vocht en temperatuur en moeten onderzocht op hun levensduur. Preventieve conservering kan noodzakelijk zijn.

2.2 Collectieregistratie

Vrijwel de volledige collectie is geregistreerd in de museale database Adlib. De uitgebreide beschrijving is verdeeld in object categorie:

- Beeldmateriaal
- Bodemvondsten
- Documentatie
- Gebruiksvoorwerpen
- Munten en penningen
- Museum Inventaris
- Tegeltjes
- Teksten
- Textiel en kleding
- Wapens

2.3 Conservering en restauratie

Het museum Sloten heeft tot nu nooit een werk laten restaureren. Op dit moment is de conservering van de objecten onvoldoende. Preventieve conservering is zeker noodzakelijk.

Sinds april 2019 zijn wij in gesprek met de ‘Wassenbergh-Clarijs –Fonteinstichting (WCF-stichting). Zij verlenen financiële steun bij o.a. restauratie en/of conservering van museumstukken ten behoeve van bij de Museumfederatie Fryslân aangesloten leden.

3. Toegankelijkheid en gebruik van de collectie

Het museum Sloten heeft in haar collectie voor iedereen wel iets interessants te vinden. Het museum biedt een verrassende kijk op de stadsgeschiedenis van Sloten. De drie ruimtes gewijd aan de historie hebben elk een eigen invalshoek. Mensen met interesse in historische techniek, projectie en lenzen zullen hun hart kunnen ophalen aan de unieke verzameling toverlantaarns op zolder. Kinderen mogen daar op glasplaatjes hun eigen afbeeldingen projecteren.

De WCF-Stichting, biedt ook financiële steun aan initiatieven dan wel activiteiten welke van belang zijn voor het in stand houden of bevorderen van het culturele erfgoed in Friesland.

3.1 tentoonstellingen en collectiepresentaties

Het presenteren van de collectie in tentoonstellingen is een van de omvangrijkste instrumenten om de collectie te ontsluiten. Ook programmeert het museum Sloten bewust een hedendaagse Friese kunstenaar naast de vaste collectie.

3.1.1 permanente tentoonstelling

Het museum Sloten presenteert permanent de twee kerncollecties.

Historie van Sloten geeft een historisch overzicht hoe Sloten is ontstaan. Het biedt een duidelijk verhaal over de stadsgeschiedenis van Sloten. Het pronkstuk van het voormalige stadhuis is de raadzaal of ‘regtkamer’ daar wordt ieder half uur een multimediapresentatie over ‘Sloten de ideale stad’, gedraaid, waarin een verrassende kijk op Sloten wordt getoond.

Toverlantaarns en toverlantaarnplaatjes

Lantaarnplaatjes zijn kleine doorzichtige op glas aangebrachte afbeeldingen. Ze zijn bedoeld om met behulp van apparatuur, “een toverlantaarn”, vergroot te worden afgebeeld. De afbeeldingen zijn positief en mono en zijn direct op het glas geschilderd of middels decalcomanie (plakplaatjes), een fotografisch of een ander drukproces aangebracht. Het zijn geen foto’s of dia’s. Er bestaan ook stereoafbeeldingen op glas, deze worden niet met een toverlantaarn geprojecteerd, maar met een kijker getoond.

Naast de afbeeldingen op glas zijn er in de periode 1930-1980 ook beeldstroken op cellulose-acetaat uitgebracht. De stroken zijn 35mm breed, geperforeerd en omvatten 20 tot 50 afbeeldingen. Deze stroken werden met een extra onderdeel op de lantaarn vertoond.

Een toverlantaarn is de projector waarmee de lantaarnplaatjes of beeldstroken worden getoond. Een lantaarn is opgebouwd uit: projectielens, scherpstelknop, plaat- en of strookhouder, condensor en

lamphuis. Voor het verlichten van de plaatjes waren verschillende lichtbronnen beschikbaar. Een kaarsje, een olielamp tot kalklicht (limelicht) en vernuftig geconstrueerde elektrische systemen.

De kleine lantaarns waren speciaal voor kinderen. Sommige toverlantaarns werden ook voorzien van een eenvoudige installatie voor het vertonen van korte films, een inrichting voor het projecteren van afbeeldingen op papier (episcopie) of een extra lensverstelling (balg) om fotonegatieven positief af te drukken.

4. Collectiewaardering

De historische collectie is van lokaal belang en is een kerncollectie van het museum.

De toverlantaarn is één van de belangrijkste uitvindingen van onze geschiedenis: zij is de voorloper van de film-en diaprojector, van televisie, video en multimedia.

4.1 *Historische collectie*

De collectie bevat enkele zeldzame stukken en de kwaliteit is gering. Het biedt enig historisch inzicht en bevat enige educatieve punten. De kunstzinnigheid is beperkt tot de portretten, prenten en schilderijen. De waardering hiervan is: de compleetheid is laag, de zeldzaamheid is gering, de kwaliteit is matig, het historisch inzicht is redelijk; de educatie is matig; de kunstzinnigheid is matig.

4.1.1 *Toverlantaarn collectie*

De collectie toverlantaarns en lantaarnplaatjes zijn van internationaal belang. Het zijn afbeeldingen die soms handgeschilderd zijn, soms met behulp van een fotografisch proces vervaardigd zijn. De plaatjes werden gebruikt voor puur vermaak, zoals sprookjes en grappen voor kinderen. Ook voor onderwijs en opvoeding en bijbelonderwijs en bij colleges op de universiteiten. Maar ook voor berichtgeving, zoals rampen, oorlogen en informatie over verre landen. Dit biedt een groot historisch inzicht.

4.2 *Digitale ontsluiting*

Er is een begin gemaakt met opnemen van de collectie in de via internet algemeen toegankelijke landelijke database 'Collectie Nederland'.

Het ontsluiten van de lantaarnplaatjes geschiedt middels de internationale database 'Lucerna'. Van de lantaarnplaatjes zijn er ruim 2000 beschreven, gefotografeerd en in de database gepubliceerd.

De beschrijving van de historische collectie wordt naar verwachting in 2019 afgerond. Voor het beschrijven van alle lantaarnplaatjes zal nog een aantal jaren nodig zijn.

Conclusie

De historische collectie van het museum Sloten wordt gebruikt voor de doelstelling: “ Het toeristisch en cultuurhistorisch kenniscentrum te zijn voor de stad Sloten”. Het museum wil een inhoudelijk verhaal vertellen, de collectie is daarbij leidend. Onze historische collectie willen wij versterken door aankopen en/of bruiklenen mogelijk te maken. Daarbij hoort een actief verzamelbeleid en een kritische blik naar de mogelijkheden om te ontzamen. Het ontzamen zal gaan volgens de richtlijnen van de LAMO (Leidraad Afstoting Museale Objecten). Deze vormen de belangrijkste aandachtspunten voor het collectiebeleid de komende periode.

Naast de historische collectie beheert en toont het Museum Sloten de nalatenschap van oud-inwoner Peter Bonnet die tijdens zijn leven een verzameling toverlantaarns tot stand bracht die wereldwijd als uniek wordt beschouwd.

Een goede basis is cruciaal. Op dit moment zijn de beheer en behoudtaken onvoldoende. Sinds april 2019 zijn wij in gesprek met de ‘Wassenbergh-Clarijs-Fonteinstiting’, zij kunnen adviseren en ondersteunen bij het bepalen van het behoud en de conservering van museumstukken. Zij houden zich bezig met een zeer specifiek werkterrein: behoud en beheer en kunnen financiële steun verlenen.

Ook zal gemonitord moeten worden of nieuwe duurzame ontwikkelingen, bijvoorbeeld de mogelijkheid om de verlichting in het gebouw te vernieuwen en de glazen panelen op zolder te vervangen door veiligheidsglas.

Naast het beheer en behoud, blijft de kerntaak van het museum het ontsluiten van de collectie voor het publiek. De historische collectie versterken, door aankopen en/of bruiklenen mogelijk te maken, maar ook om kritisch te kijken naar wat wel en niet tot de collectie zou moeten behoren. Het museum Sloten is begonnen met onze eigen collectie via de landelijke database ‘Collectie Nederland’ voor een breder publiek zichtbaar te maken. De uitbreiding van het online beschikbaar stellen van gegevens over de collectie heeft prioriteit naast het presenteren van en het uitdragen van de Friese cultuur.

Bestuur Museum Sloten,

April 2019